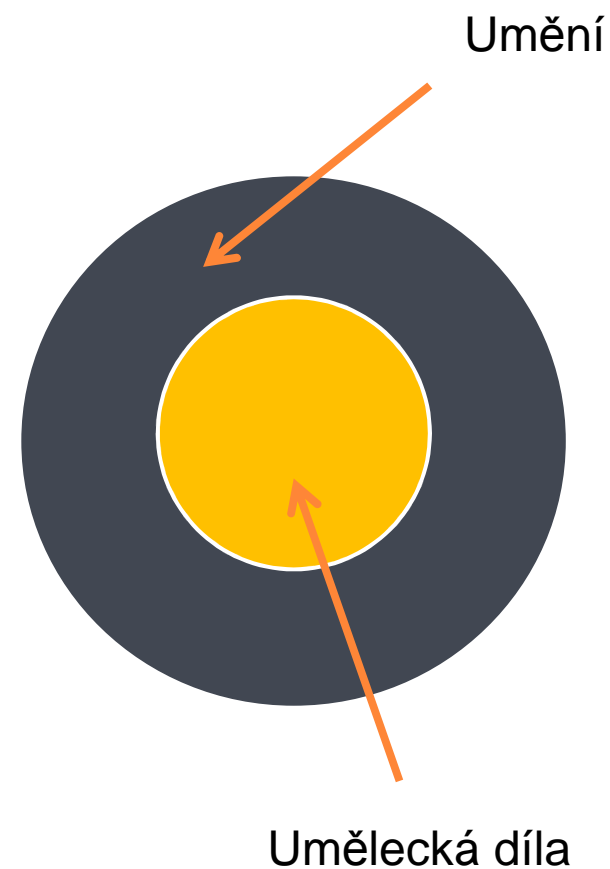

Co je umělecké dílo?

Úvod do uměnovědných studií

Pojem díla v umění

- ▶ Pojem umění je širší než množina uměleckých děl
- ▶ Existují umělecké „objekty“, jež nemají charakter „díla“
 - ▶ improvizovaný hudební koncert
 - ▶ performance
 - ▶ výtvarné „objekty“

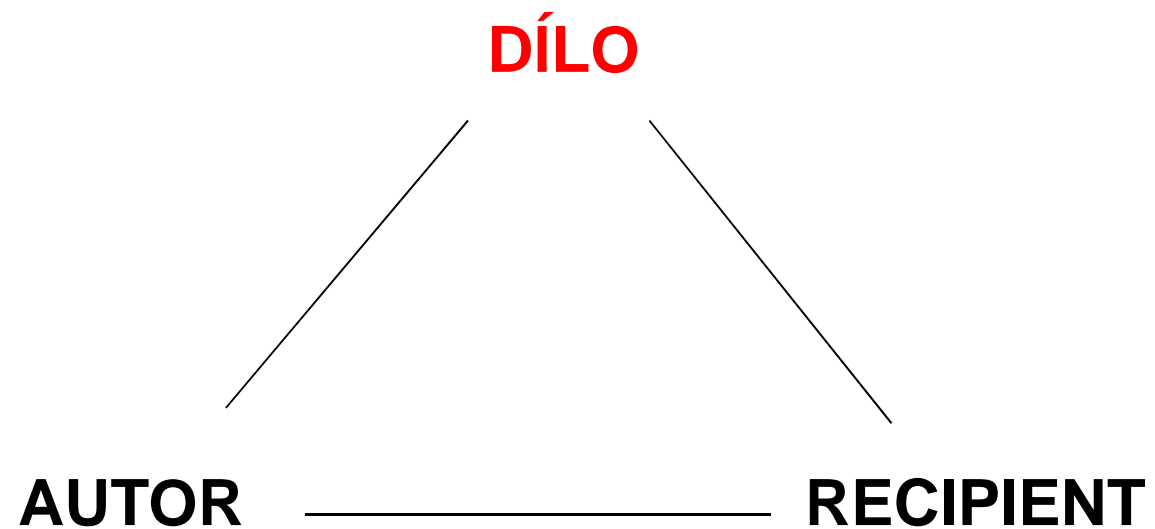
Pojem díla v hudbě

- ▶ 1537 vydal Nicolaus Listenius traktát *Musica*
 - ▶ opus perfectum et absolutum (dokonalé, uzavřené dílo)
 - ▶ písemná fixace skladatelem (notové písmo)
 - ▶ přetrvává po smrti skladatele

UZAVŘENOST – FIXACE - TRVÁNÍ

Přístupy k problému

Hranice uměleckého díla

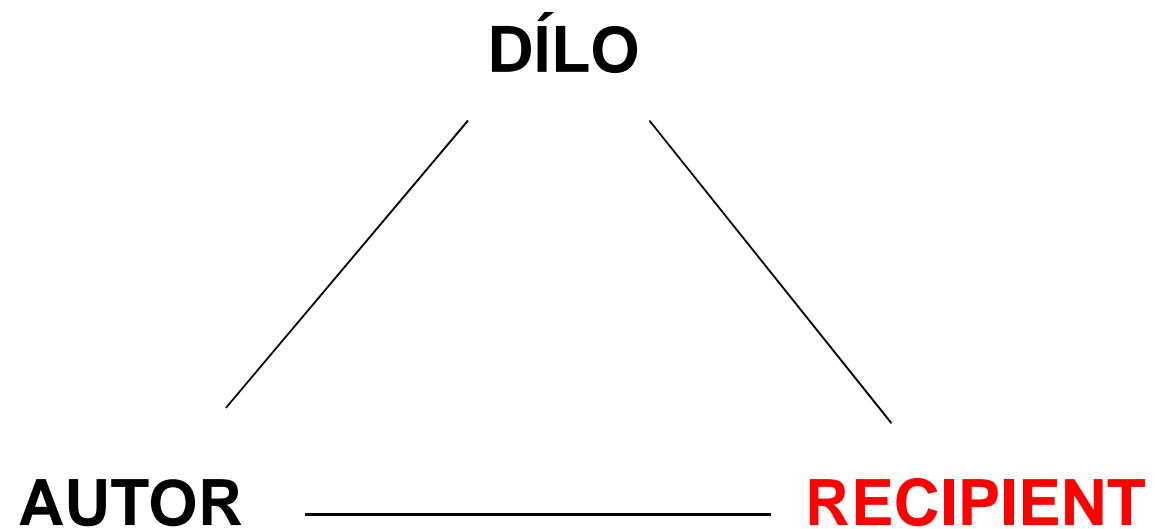
- ▶ Roman Ingarden: *Umělecké dílo literární* (1931)

- ▶ Z díla vylučuje:
 - ▶ autora, jeho prožitky a psychické stavy
 - ▶ prožitky, psychické stavy čtenáře
 - ▶ sféra předmětů a skutečností, které tvořily předobraz předmětů a skutečností v díle

- ▶ Metodologické důsledky
 - ▶ dílocentrická interpretace
 - ▶ zdůrazňuje autonomii a opomíjí kontexty díla
 - ▶ ruský formalismus, New Criticism, německá literární věda po 2. světové válce

Přístupy k problému

Artefakt a estetický objekt

- ▶ Umělecké dílo

- ▶ Artefakt – hmotné dílo

a / →

- ▶ Estetický objekt – vzniká ve vědomí vnímatele (nehmotný)

- ▶ **Nedourčenost** uměleckého díla (R. Ingarden)

- ▶ během aktu recepce dochází ke **konkretizaci** díla recipientem
- ▶ struktura díla je „nedourčená“, obsahuje „bílá místa“

- ▶ „Estetický objekt“

- ▶ Kant
- ▶ Mukařovský
- ▶ Ingarden

Vrstvy uměleckého díla

- ▶ Květoslav Chvatík: *Strukturální estetika* (1994, 2001)
- ▶ 3 vrstvy díla:
 - ▶ předmětná (materiální/znaky)
 - ▶ významová
 - ▶ vrstva smyslu – odkazuje mimo dílo ke kulturnímu a ideologickému kontextu

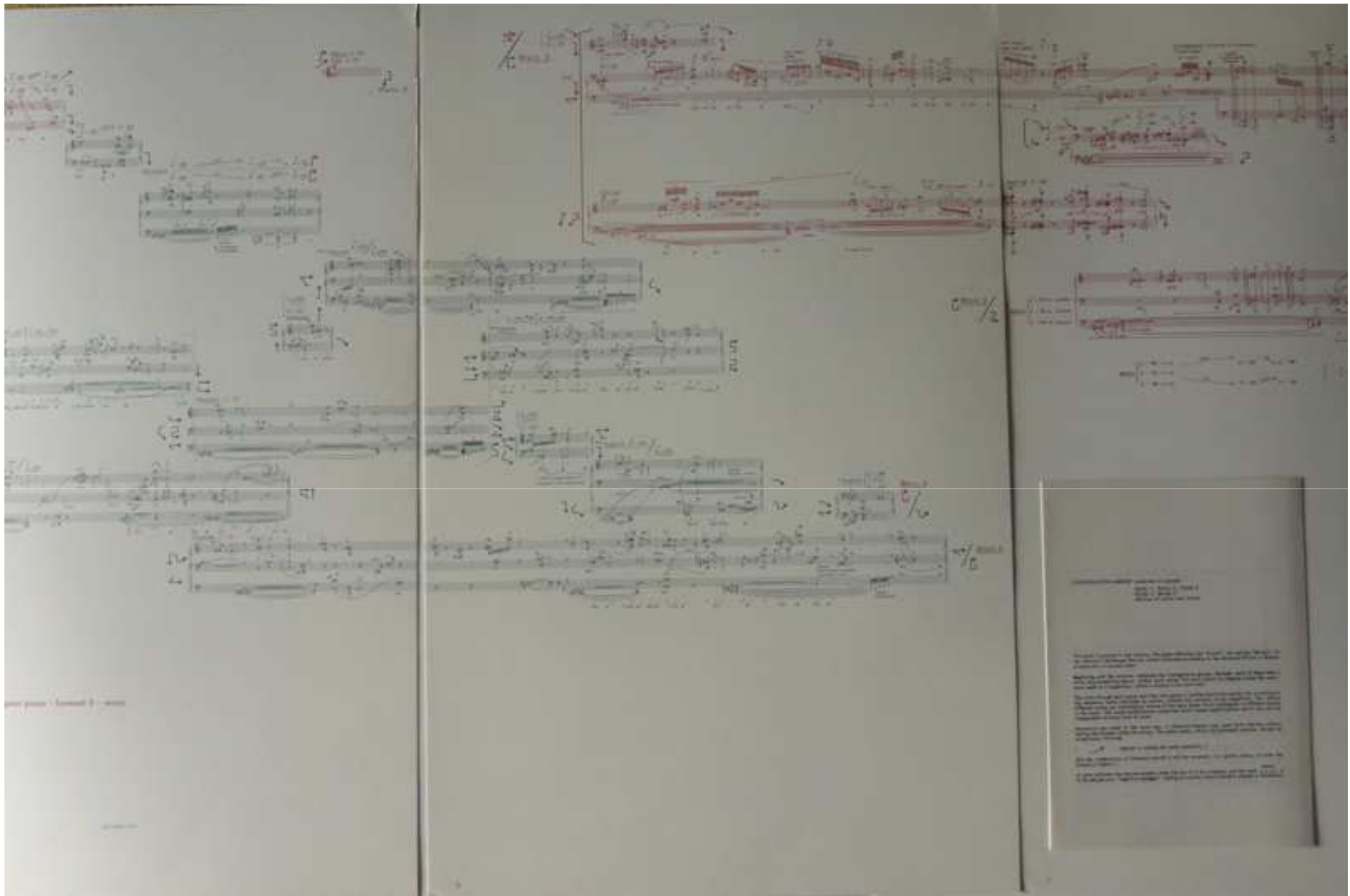
„Strakatý pes na břehu moře.“

Problematika otevřenosti uměleckého díla

- ▶ Umberto Eco: Opera aperta (1962)
 - ▶ uzavřené dílo – středověké alegorie
 - ▶ symbolika fixována institucionálně
 - ▶ autorita pravidel čtení
 - ▶ proměna – až symbolismus 2. pol. 19. století
 - ▶ moderní umění
 - ▶ otevřenost jako neurčitost komunikace
 - ▶ neomezená ale ne libovolná interpretace

Umělecké dílo jako znak

Několik pojmů ze sémiotiky

Úvod do uměnovědných studií

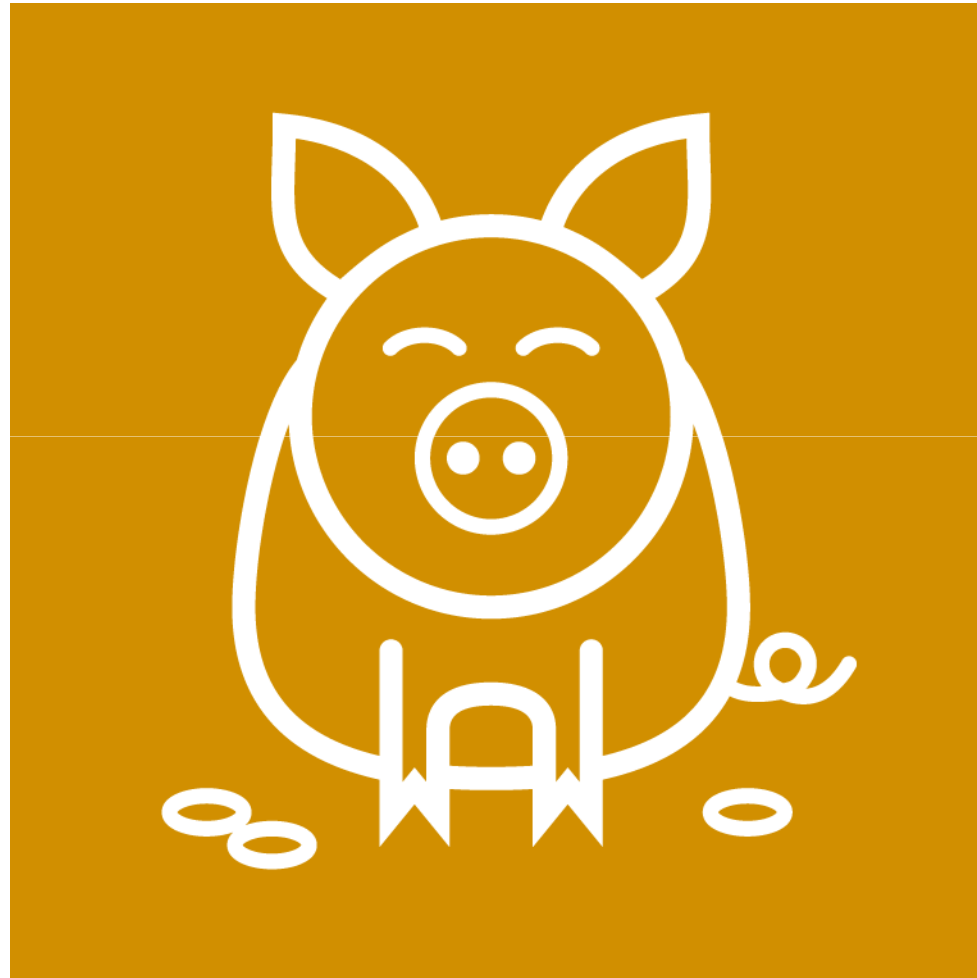
Umělecké dílo jako znak

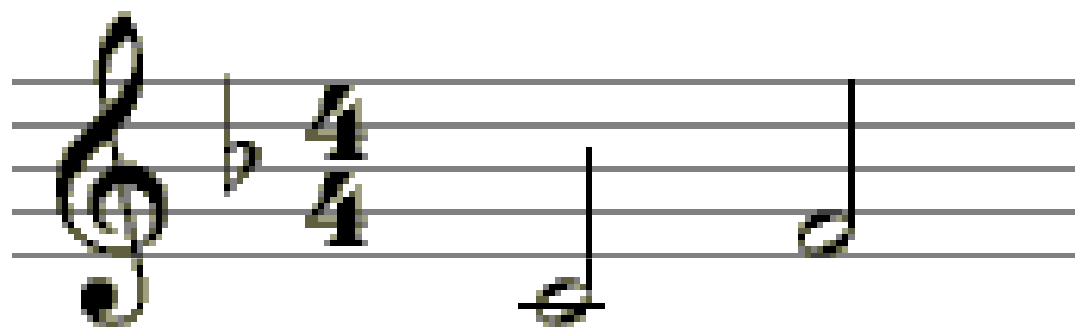
- ▶ (JM): Znak je smyslovou realitou, jež se vztahuje k jiné realitě, kterou má vyvolávat.
- ▶ Znak = uspořádaná dvojice označujícího (I) a označovaného (Y)

$$\text{Znak} = (I, Y)$$

- ▶ Význam = entita, díky níž rozumíme (viz pojetí znaku)

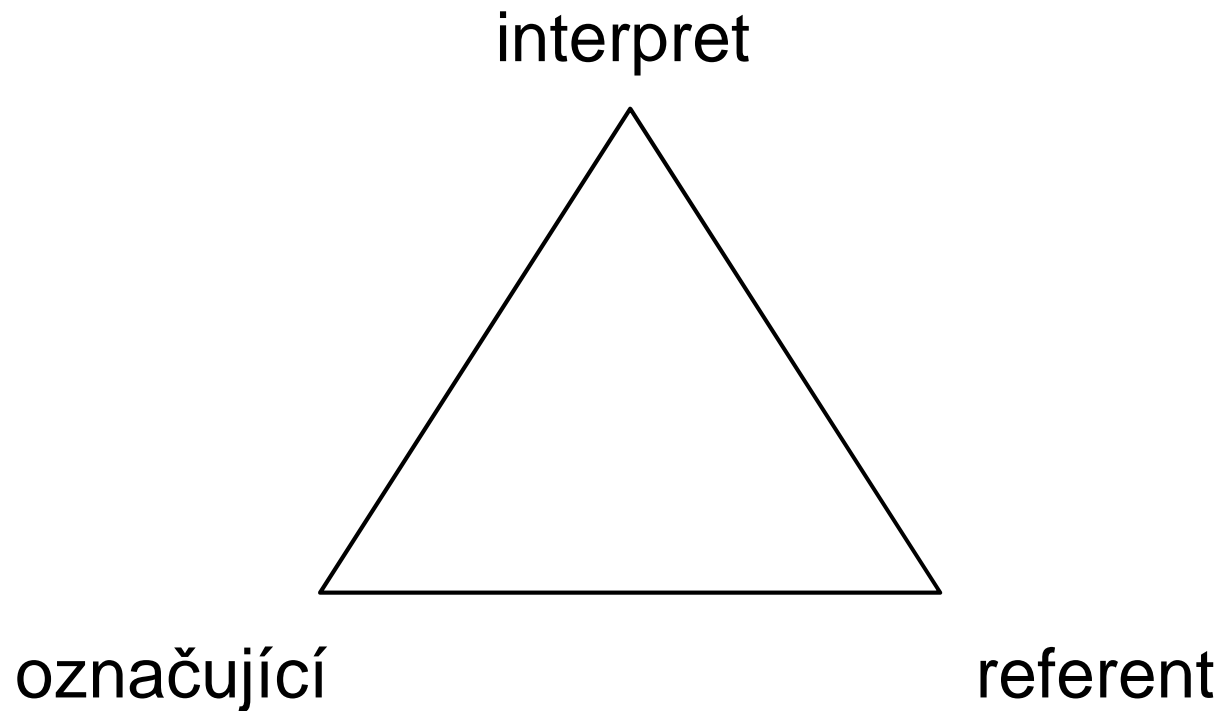
a

Ho - ři!

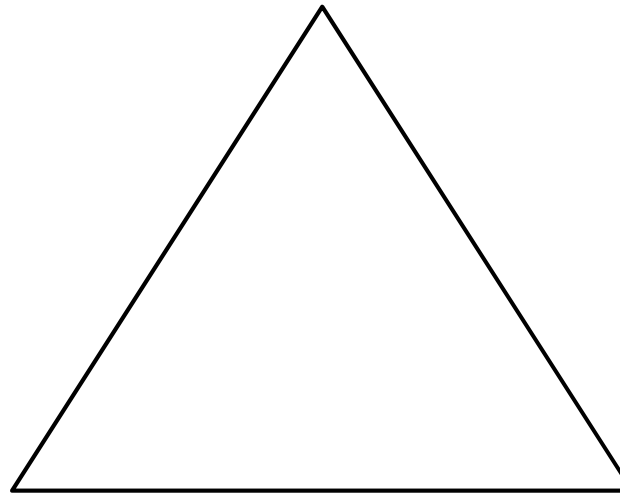
Pojetí znaku - PEIRCE

- ▶ Význam se konstituuje v hlavě interpreta (subjektivita)

Pojetí znaku - FREGE

smysl (pojem)

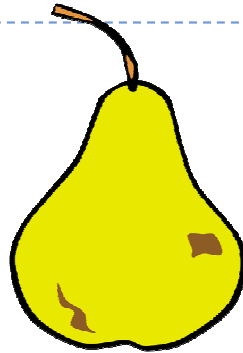
označující

označované

- ▶ *Smysl – objektivní význam – realismus (platónské ideje)*

Typy znaků

- ▶ Ikón

Vrrrrr! Haf!

- ▶ Index

Kouř

Zvýšená teplota

- ▶ Symbol

Umělecké dílo jako znak

- ▶ (JM): Podobně jako jazyk má i umělecké dílo povahu znaku...
- ▶ ...umělecké dílo nelze identifikovat s duševním stavem jeho původce ani s žádným s duševních stavů, které vyvolává u subjektů, které je vnímají...

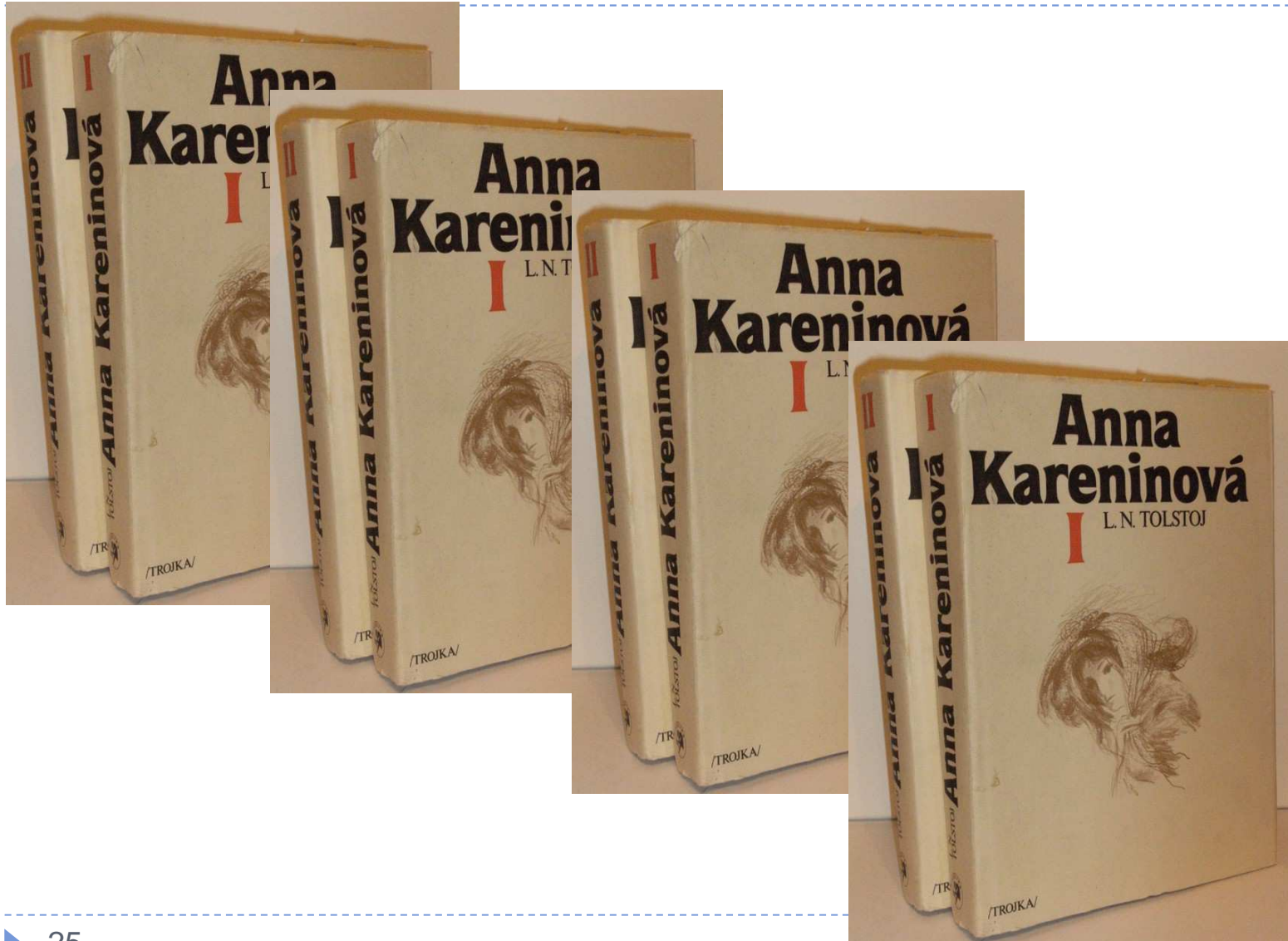
Problém identity

- ▶ (JM): Dílo existuje plně pouze v procesu interpretace
- ▶ Otázka identity díla
- ▶ TYPE / TOKEN

TOKEN / ...TYPE (?)

TOKEN / ...TYPE (?)

Umělecká kritika

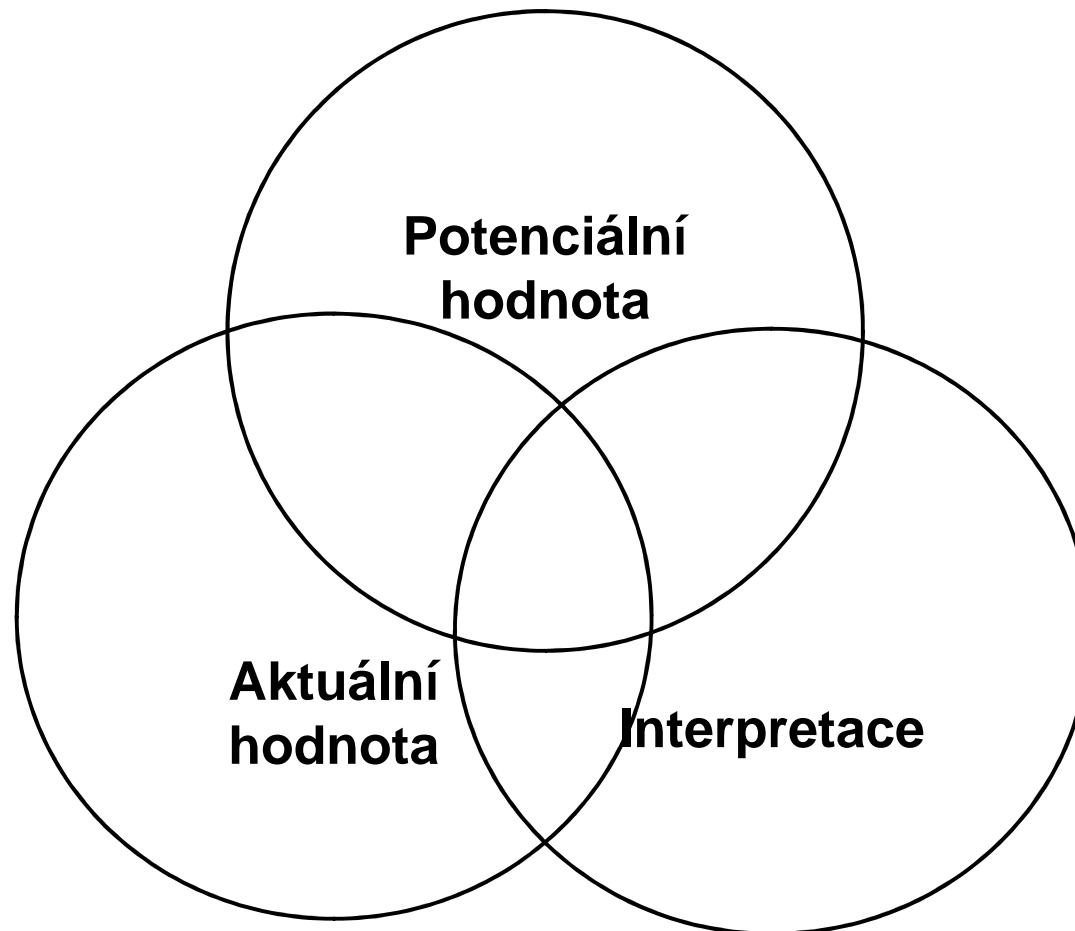
Úvod do uměnovědných studií

Co je umělecká kritika?

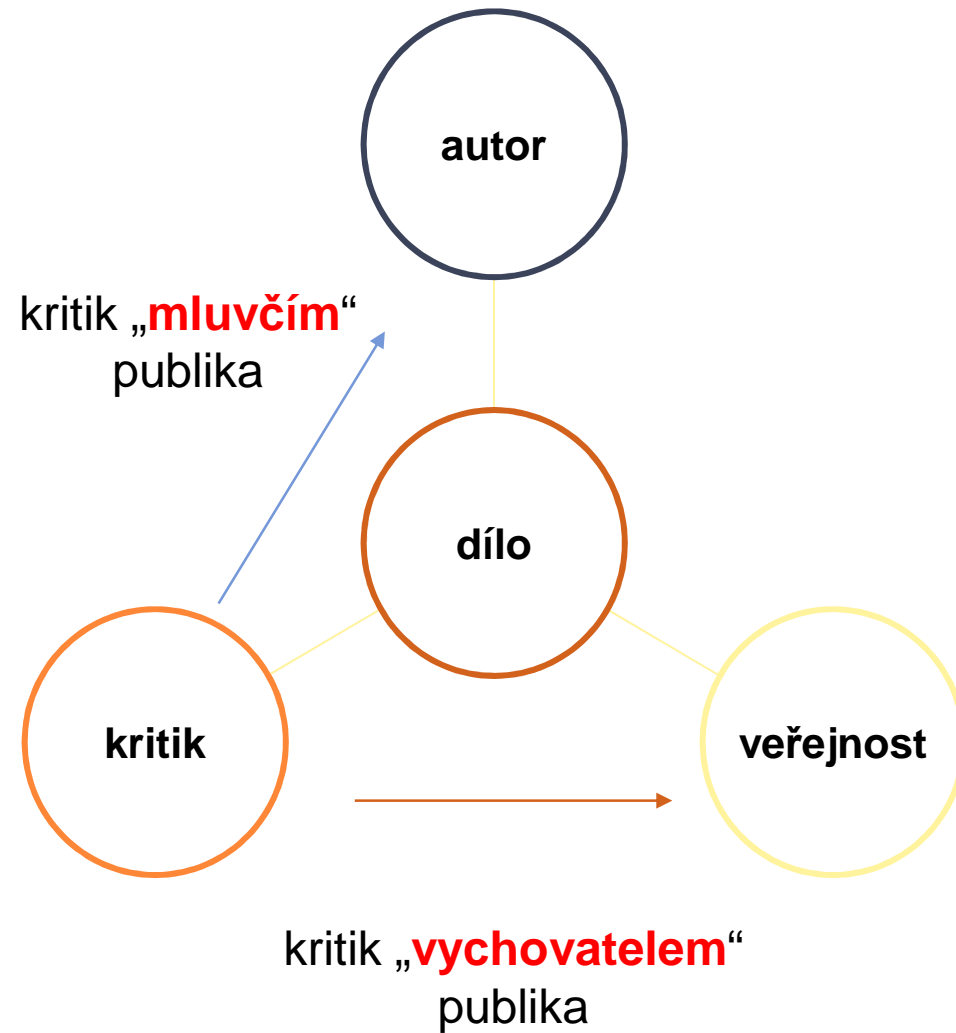
- ▶ Umění rozlišovat a posuzovat
- ▶ Intelektuální aktivita...
 - ▶ ...spočívající v usuzování
 - ▶ ...a formulaci hodnotících soudů
- ▶ Tyto soudy jsou...
 - ▶ ...motivované a zdůvodněné!!!

Kritický soud

Umělecká kritika v sociálním poli

Problémy umělecké kritiky

- ▶ Vzory (normy) vs. svoboda umělecké invence
 - ▶ Umělec jako génius
- ▶ Subjektivita
 - ▶ Subjektivní podíl (vkusový soud)
 - ▶ Objektivní podíl (kognitivní složka)
- ▶ Vliv společenské autority a ideologie
- ▶ Nová umělecká díla
 - ▶ Nelze uplatnit měřítka z minulosti
 - ▶ Často nefungují ani obecné normy

Možná řešení problémů

▶ Vědecká kritika

- ▶ Ne-hodnotící
- ▶ Interpretace
- ▶ Historická a filologická/muzikologická/... analýza

▶ Racionální řešení

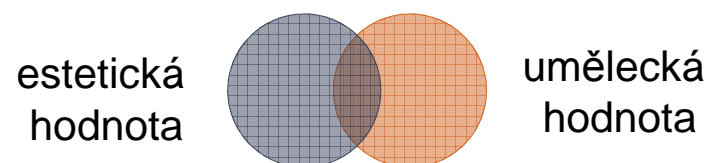
- ▶ Posuzovat umělecké dílo podle umělceva vlastních záměrů
- ▶ Pozorování a popis

+ Vysoká múzická senzibilita (vkus)

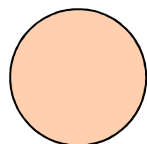
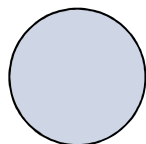

Vztah estetické a umělecké hodnoty

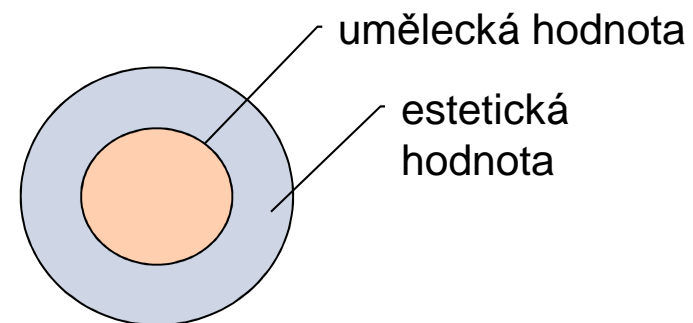
umělecká = estetická hodnota

estetická hodnota

umělecká hodnota

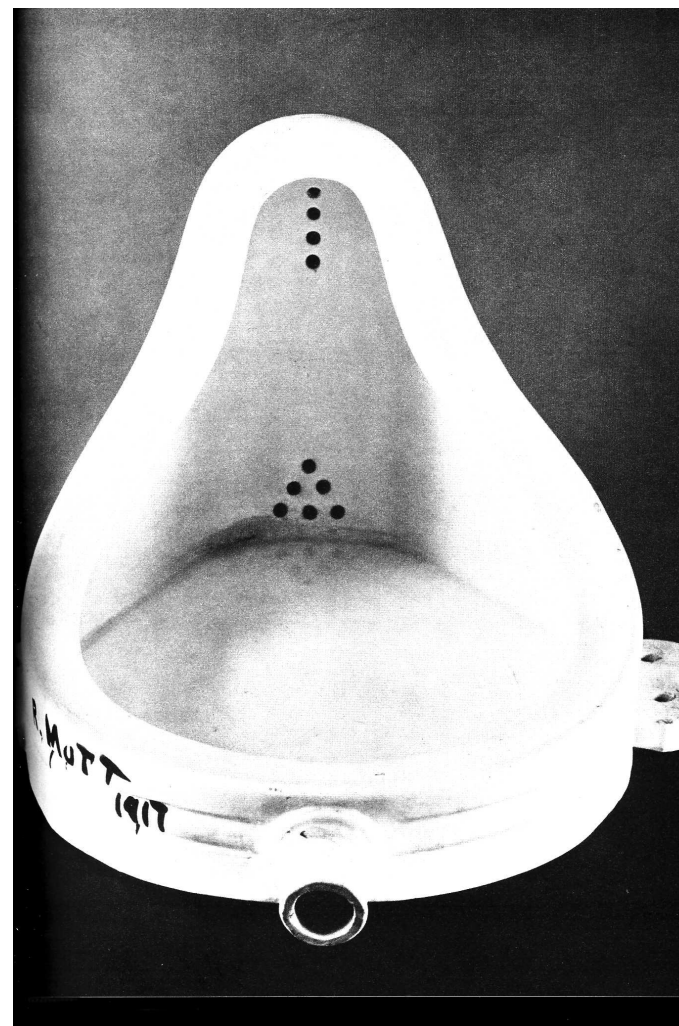
Hodnota umění

- ▶ Krása
- ▶ Být o něčem
- ▶ Pravdivost
- ▶ Emocionalita
- ▶ Pokrokovost
- ▶ ...

Krásá

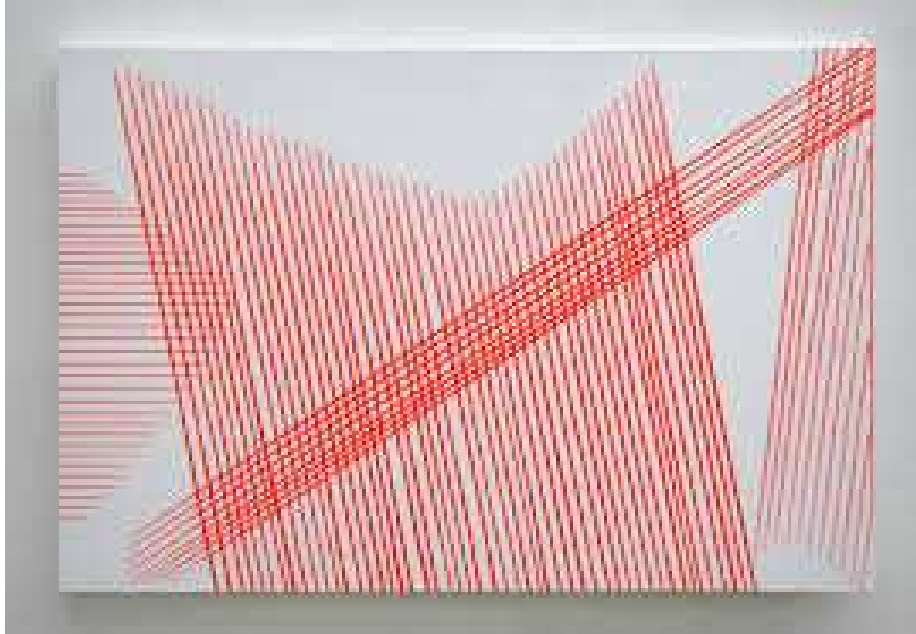
Být o něčem

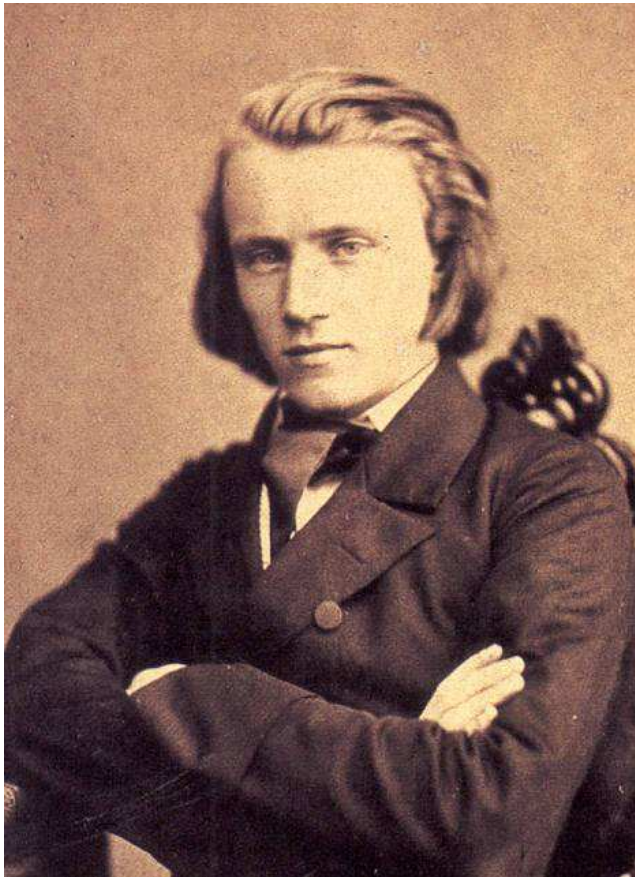
Pravdivost

Emocionalita

Pokrokovost

Hodnota umění

▶ Esteticismus

- ▶ Hodnota díla je dána (nezaujatou) libostí, které dílo přináší.

▶ Expresivismus

- ▶ Hodnota díla spočívá v tom, že vyjadřuje emoce a vyvolává je.

▶ Kognitivismus

- ▶ Hodnota díla je v tom, že je zdrojem poznání.

Umění a poznání

- ▶ L. N. Tolstoj
 - ▶ úkolem umění je sdělovat hodnoty a morálku
- ▶ M. Heidegger
 - ▶ umění jako cesta k pravdě (αληθεια)
- ▶ O. Wilde
 - ▶ umění vyjadřuje jen sebe sama

Umění a etika

- ▶ Eticismus
- ▶ Estetismus (radikální autonomismus)
- ▶ Umírněný autonomismus